

waardoor de beoordeeling zeer bemoeilijkt wordt, betreurd. De wensch werd geuit dat eene volgende begrooting meerdere splitsing en toelichting zal geven.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
SIX.
DE VOS VAN STEENWIJK.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

- 1°. wijziging der begrooting van Nederlandsch-Indië, voor het dienstjaar 1887 (hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland);
- 2°. wijziging der begrooting van Nederlandsch-Indië, voor het dienstjaar 1887 (hoofdstuk II. Uitgaven in Nederlandsch-Indië).

Naar aanleiding van deze wetsontwerpen werd er de aandacht op gevestigd, dat sedert de invoering der wet van 7 Mei 1864 (*Staatsblad* n°. 35) tot 1883 steeds in ruime mate door het Indisch bestuur gebruik is gemaakt van de bevoegdheid om credieten te openen boven de begrooting. Alleen in de laatste vier jaren is van die bevoegdheid zeer spaarzaam gebruik gemaakt, waardoor het bewijs is geleverd, dat ook zonder dergelijke maatregelen in den dienst kan worden voorzien.

Terwijl vele leden het vertrouwen uitspraken, dat voor het vervolg op den genoemden goeden weg moge worden voortgegaan, wenschten sommigen daaraan het voorbehoud te verbinden, dat wanneer in enkele gevallen, die ook bij nauwkeurige raming en berekening niet zijn te vermijden, eene creditopening werkelijk in 's lands belang moet worden geacht, de vrees om in strijd te komen met het voorgestane beginsel daarvan niet moge terughouden.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
SIX.
DE VOS VAN STEENWIJK.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over het dienstjaar 1882.

In eene Afdeeling werd de vraag gedaan waaraan de late indiening van deze rekening is toe te schrijven en werd de wensch uitgesproken, dat de Minister maatregelen zal be-ramen om voor het vervolg vertraging te voorkomen.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
SIX.
DE VOS VAN STEENWIJK.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot definitieve vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname, voor het dienstjaar 1889.

De behandeling van dit wetsontwerp in de afdeelingen

gaf tot de volgende opmerkingen en beschouwingen aan-leiding.

§ 1. Vrij algemeen had men met voldoening gezien, dat dit jaar door eene tijdige indiening dit wetsontwerp vóór de Staatsbegrooting konde worden onderzocht, al ware het ook dat enkele leden eene grotere tijdsruimte hadden gewenscht tusschen de behandeling in de andere Kamer en het onderzoek in de Afdeelingen dezer Kamer. Eenige leden betuigden hunne tevredenheid over de vermindering der bijdrage, zonder dat aan eene behoerlijke voorziening in de behoeften wordt te kort gedaan.

§ 2. In het algemeen en vooral in zake het onderwijs werd de wensch uitgesproken, dat de nieuw benoemde Gouverneur denzelfden ijver, gematigdheid en onpartijligheid aan den dag zal leggen als zijn voorganger in hooge mate heeft betoond.

§ 3. Vele leden verklaarden met genoegen te hebben gezien, dat de pogingen der Regeering om de quaestie van de grensregeling met de Fransche bezittingen tot een goed einde te brengen aanvankelijk met succes zijn bekroond. Zij vertrouwden, dat het der Regeering zal gelukken deze zaak afdoende te regelen.

§ 4. Op het tot stand komen der bij art. 114 van het Regeeringsreglement gevorderde comptabiliteitswet werd door eenige leden aangedrongen. Men vroeg waarom niet in afwachting dezer wet de zaak bij Koninklijk besluit werd geregeld.

§ 5. Met instemming hadden in eene afdeeling eenige leden de verklaring van den Minister vernomen, dat hij niet voornemens is het geopperde denkbeeld over te nemen om in de bezetting der kolonie te voorzien door het korps mariniers. Veeleer gaven zij in overweging de thans bestaande krijgsmacht te vervangen door een korps politie of marechaussee.

§ 6. Bevordering der emigratie werd door vele leden wenschelijk geacht ook in de door den Minister aangegeven richting, om door den invoer van Javanen en Madureezen in dit opzicht onafhankelijk te worden van Britsch-Indië. Wanneer daartoe maatregelen werden genomen, was men van oordeel, dat verhuizing van gezinnen de voorkeur verdiende boven de gewone wijze van koelie-aanvoer. Zoo-doende kan eene kolonisatie worden verkregen, waarvan men heilzame gevolgen voor de kolonie wachtte. Alleen werd er op aangedrongen, dat de Regeering tijdig de noodige maatregelen zoude nemen, dat bij aankomst in de kolonie de emigranten behoorlijk werk en eene goede behandeling zullen vinden.

Het denkbeeld om Hollandsche werklieden, ook werkeloozen, naar Suriname over te brengen vond minder bijval, tenzij voor anderen dan veldarbeid. De deerlijk mislukte proef in vroegere dagen genomen maakte het, naar men meende, minder wenschelijk tot eene herhaling over te gaan.

Van andere zijde vroeg men of de proef destijds wel met de noodige zorg is genomen. Op zich zelf toch is de zaak zeker wenschelijk en men hechtte waarde aan de ondervinding, die den onlangs afgetreden Gouverneur de zaak warm deed aanbevelen.

In verband daarmee werd de wensch uitgesproken, dat de Regeering nauwkeurig zoude overwegen of het niet mogelijk ware den stroom onzer landverhuizers, die zich thans naar de Zuid-Amerikaansche Republieken richt, naar Suriname te leiden.

Men stelde er prijs op te mogen vernemen hoe de Regeering over deze zaak denkt.

§ 7. De nieuwe belastingverordening op het gedistilleerd heeft aan de suikerfabrikanten aanleiding gegeven tot hun adres van Mei 1888; men wenschte wel te vernemen, hoe

deze verordening werkt en wat er is gedaan om aan de gerezen bezwaren te gemoet te komen.

Vastgesteld 8 December 1888.

PIJNAPPEL.
VLIELANDER HEIN.
DE BRUYN.
Six.
DE VOS VAN STEENWIJK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAP- PORTEURS over de ontwerpen van wet:

1°. tot vaststelling der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1889;

2°. tot aanleg van den spoorweg Warong Bandreg-Tjilatjap.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Uiterlijk op het tijdstip voor de indiening der Staatsbegrooting bij art. 124 der Grondwet bepaald, dat is » dadelijk na het openen der gewone zitting van de Staten-Generaal », moet volgens art. 8 der wet van 23 April 1864 (*Staatsblad* n°. 35) de begrooting van Nederlandsch-Indië aan de Staten-Generaal worden aangeboden. In strijd met dit voorschrift werden de verschillende wetsontwerpen, de Indische begrooting van 1889 betreffende, eerst bij Koninklijke boodschap van 6 October 11. ingezonden.

Zeer vele leden in alle afdeelingen meenden dit feit niet onopgemerkt te mogen laten voorbijgaan. Wel werd door enkelen in het midden gebracht, dat de vertraging althans verschoonbaar is wegens de optreding van eenen nieuwen Minister van Koloniën betrekkelijk korten tijd vóór het verplichte tijdstip der indiening; wel beroept zich de Minister in den aanhef der Memorie van Antwoord op zijn verlangen » om van de op verschillende tijdstippen uit Indië ontvangen Nota's van wijzigingen, welke eene gedurige verandering der in de begrooting uitgetrokken cijfers noodzakelijk maakten, zooveel mogelijk partij te trekken », maar de meerderheid der leden achtte de overtreding van het wettelijk voorschrift hierdoor niet gerechtvaardigd. En in Augustus 1872 en in Augustus 1874 is een nieuwe Minister van Koloniën opgetreden. Toch heeft zoowel de Indische begrooting voor 1873 als die voor 1875 tijdig de Staten-Generaal bereikt; wel een bewijs, dat dit ook nu had kunnen geschieden. En wat het door den Minister ter zijner verdediging aangevoerde betreft, dit achtte men te meer bedenkelijk, omdat hij zijn systeem stelt boven het voorschrift der wet. Ook is dat systeem niet vol te houden. Eene Nota van wijzigingen vergezelde de Memorie van Antwoord en eene tweede Nota van wijzigingen, gevolgd van » een dezer dagen van den Gouverneur-Generaal ontvangen bericht », bereikte de Tweede Kamer bij brief van 30 November. Niet voor het tijdstip, waarop later de noodzakelijkheid van nadere wijzigingen blijkt, maar wel voor het tijdstip, waarop de begrooting wordt ingediend, is de Minister verantwoordelijk. Men achtte zich verplicht er op te wijzen, dat die late indiening een ongunstigen invloed heeft op de tijdige behandeling van het begrotingswerk in de Staten-Generaal.

§ 2. Algemeen trok de minder gunstige materiele en economische toestand van Nederlandsch-Indië de aandacht; een toestand, voor een deel aan oorzaken te wijten, waaraan zoowel deze voor weinige maanden opgetreden Minister van Koloniën als zijne voorgangers vreemd zijn.

Intusschen werd in verband met hetgeen in Bantam en elders op Java in den laatsten tijd is voorgevallen, de meening uitgesproken, dat de inlandsche bevolking te zwaar is belast. Welk is hieromtrent het oordeel der Regeering?

Waar de Minister in de Memorie van Antwoord dd. 9 November over de onlusten op Java spreekt, meldt hij, dat het eindrapport van den directeur van binnenlandsch bestuur, aan wien een onderzoek naar de oorzaak der onlusten in Bantam werd opgedragen, hier te lande nog niet was ontvangen. Is dat rapport wellicht thans in handen van den Minister? Zou hij er bezwaar tegen hebben het, desnoods alleen voor de leden, aan de Kamer mede te deelen?

§ 3. In de verschillende afdeelingen maakte het staatkundig beleid van den Minister van Koloniën een onderwerp van gedachtenwisseling uit.

Men waardeerde 's Ministers kunde en bekendheid met Indische Staatsinstellingen. Men bracht hulde aan zijnen ijver en werkzaamheid. Men hield zich overtuigd van zijne belangstelling in het welzijn der inlandsche bevolking. Doch ofschoon men deze hoedanigheden waardeerde, betreunde men, dat daartegenover eigenschappen staan, die men in eenen staatsman niet goedkeuren kon, en dat te minder, wanneer deze staat aan het hoofd van het Departement van Koloniën.

De Minister verwijst ten aanzien zijner beginselen naar hetgeen hij als lid der Tweede Kamer gezegd en verricht heeft. Dáár heeft men hem aan het werk gezien altijd als volhardend, doorgaans als fel opposant, maar zijne critiek was geene opbouwende, en het is niet mogelijk uit zijne talrijke adviezen een duidelijk programma van regeering op te maken. Meer dan ééne handeling en uitlating van den Minister maakte den indruk, dat hij niet altijd eene vaste en principieele gedragslijn volgt. Hetgeen vooral niet vrij van bedenking werd geacht, is, dat de Minister zijne individuele godsdienstige denkbeelden al te zeer op den voorgrond plaatst en voor zijne theologische opvatting partij kiest tegenover andere, die staatsrechtelijk evenzeer recht van bestaan hebben en door andere Nederlanders, insgelijks te goeder trouw en met warmte, worden beleden. Daarbij meende men somwijlen eene zonderlinge verwarring van theologische en hygiënische begrippen bij den Minister te ontwaren.

Tot staving van het bovenstaande diene hetgeen nader naar aanleiding van de bespreking over de zending, het onderwijs en de bestrijding van besmettelijke ziekten wordt opgemerkt. Voorts meende men vrij algemeen in de benoeming van den heer Sol, het gebeurde met de berri-berri-commissie, de oproeping van een ondergeschikt ambtenaar uit Atjeh, gemis te zien aan gouvernementelelen zin.

Terwijl eenige leden, en ziehier de slotsom dezer beschouwingen, te kennen gaven in hun vertrouwen in den Minister vooral geschokt te zijn wegens zijne rede van 21 November (*Handelingen* blz. 228 in fine), verklaarde de groote meerderheid zich haar oordeel over 's Ministers beleid alsnog voor te behouden.

§ 4. Tegenover zeer enkele stemmen, die in beginsel tegen de vaststelling der Indische begrooting bij de wet waren gekant, deden anderen met nadruk uitkomen, dat hetgeen in de laatste twintig jaren goeds en heilzaams voor Indië is geschied, voor het grootste gedeelte tot stand kwam door tusschenkomst of op aandrang der Wetgevende Macht. Dat er aan de tegenwoordige regeling bezwaren waren verbonden ontkende men niet, maar, welke veranderingen ten aanzien van het beheer der geldmiddelen ook worden gemaakt, het laatste woord moet aan de Wetgevende Macht in Nederland zijn en blijven.

Enkele leden erkenden evenwel, dat, met behoud van dat beginsel, voor de toepassing een andere vorm, dan de tegenwoordige comptabiliteitswet aanwijst, alleszins denkbaar is. De bestaande regeling was de natuurlijke consequentie van het stelsel der wisselvallige bijdragen. Werd met dat stelsel gebroken, wat door velen verlangd wordt, dan zou die regeling opnieuw in overweging kunnen genomen worden. Het denkbeeld eener versterking der Indische wetgevende macht, zoo in Indië als in Nederland, op welke in den laatsten tijd van verschillende zijde